

Kronikk onsdag 25.11. 2009

Fosterhjemsplasseringer og brudd

Mange barn og unge opplever at de kommer til kort overfor voksne som mener at de til enhver tid vet hva som er de beste og riktigste løsninger.

Gro Ulset. Forsker ved NTNU Samfunnsforskning AS, Barnevernets Utviklingssenter Midt- Norge

Publisert: 25.11.2009 kl. 07:36

Enøret: 25.11.2009 kl. 07:36

I kronikken «De glemte barna – midlertidig omsorg og ingen tidsfrist» tar leder for omsorgsenheten for barn og unge i Trondheim kommune, Anne Marit Eggen, opp problematikken rundt manglende tidsfrister for hvor lenge et barn eller ungdom kan bo midlertidig under offentlig omsorg. Hun påpeker hvor viktig det er at fosterbarn får en god og permanent omsorgssituasjon fortrest mulig, slik at de får en optimal utvikling. For å få dette til trengs det en gjennomgang av rammebetingelsene for fosterhjem slik at en evner å rekruttere nok av dem, mener Eggen.

Det er ikke vanskelig å si seg enig i mye av det Eggen skriver, men for å gi et mer fullstendig bilde av fosterhjemsproblematikken, så må en også kaste lys over og diskutere alle fosterhjemsbruddene som gjør oppvekstene til mange utsatte barn og unge ustabile og utrygge. Fosterhjemsproblematikken handler ikke kun om at barn står på venteliste fordi det ikke rekrutteres nok fosterhjem rundt om i landet i dag, den handler også om at mange godkjente og eksisterende fosterhjem bryter kontrakten med barnevernet.

Staten har i dag ingen oversikt som viser eksakt antall fosterhjemsbrudd pr. år, men i følge NRK Brennpunkts dokumentar «Ingens barn» opphørte minst 2400 fosterhjemskontrakter i Norge i 2008. Den vanligste årsaken til brudd synes å være at fosterforeldrene velger å si opp kontrakten med barnevernet. De sier med andre ord i fra seg den oppgaven de en gang påtok seg; å være et barns fosterforeldre. Relasjonen mellom fosterforeldrene og fosterbarnet opphører. I de tilfeller hvor dette skjer vil jeg påstå at barnevernet og fosterhjemstjenesten, som bistår barneverntjenesten i arbeidet med å finne de riktige fosterfamilier, ikke har lyktes med de tiltak de har iverksatt. Intensjonen om den beste trygghet, stabilitet og omsorg for barnet har uteblitt.

De seinere åra har det vært en klart ønsket utvikling fra myndighetenes side, at flest mulig barn og unge som må plasseres i barnevernstiltak utenfor hjemmet skal bo i fosterhjem. Den rådende tenkning er at de plasseringstiltak som gjennomføres i størst mulig grad bør finne sted i ordinære hjem som innehar «normale» familiestrukturer. De fleste voksne mener at dette er til barnets beste, fordi denne typen tiltak vil gi barnet best omsorg og stabilitet, og mest kontinuitet og trygghet. Men, hva mener de som opplever å bli plassert utenfor hjemmet om barnevernets tiltakshierarki? Er det nødvendigvis slik at den rådende tenkning bibringer den beste omsorg for alle de barna det her gjelder?

De mange fosterhjemsbruddene tyder ikke på at så er tilfelle. Heller ikke uttalelser i forbindelse med den ferske barnehøringen i Oslo tyder på at dette er gitt. Høringen ble arrangert av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Redd Barna og Barneombudet, og representanter fra FNs barnekomité var til stede. I

denne fikk blant annet barn og unge som har erfaring med barnevernet mulighet til å snakke om det som bekymrer dem. De fortalte at mange barn som bor i fosterhjem blir glemt, og de mente at de som kommer i barnevernets omsorg har behov for bedre og tettere oppfølging. Barna mente også at det burde stilles større krav til hvem som kan bli fosterforeldre.

Forskere ved NTNU Samfunnsforskning, deriblant undertegnede, har i forbindelse med flere undersøkelser i norske barneverninstitusjoner, stiftet bekjentskap med barn og unge som har opplevd gjentatte fosterhjemsbrudd og omplasseringer i oppveksten. Bakenforliggende årsaker til brudd kan være mange; de skal ikke omtales her. Det som imidlertid kan slås fast er at en god del av ungdommene kjente en slags lettelse da de tilslutt ble plassert i en institusjon med visshet om at de ikke skulle behøve å flytte mer; begynne på ny skole og å skaffe seg nye venner, før fylte 18 år. Ettersom barnevernet og fosterhjemstjenesten gang på gang mislyktes i sine forsøk på å tilby «riktige» løsninger, ble oppvekstene til disse barna aldri trygge og stabile. Plasseringene, som i utgangspunktet var ment å være permanente omsorgssituasjonsløsninger, slik Eggen etterlyser i sin kronikk, medførte ingen optimal utvikling for barna.

Gjentatte relasjonsbrudd og flyttinger i et barns oppvekst kan skape utrygghet og tilknytningsvegring. Når selv myndigheter og barnevern er med på å bane veien for slike oppvekster, for en del av de barna som trenger hjelp, så er dette et paradoks. Intensjonen er jo det motsatte! Mange barn og unge opplever at de kommer til kort overfor voksne som mener at de til enhver tid vet hva som er de beste og riktige løsninger. Heldigvis er det likevel slik at stadig flere; både foreldre, politikere, myndigheter og voksne som arbeider med barn og unge, erkjenner at en behøver å lytte til barns meninger.

I barnehøringen i Oslo etterlyste deltagerne bedre og tettere oppfølging av barn og unge som kommer i barnevernets omsorg, og de mente at det burde stilles større krav til hvem som kan bli fosterforeldre. Dette budskapet er viktig og interessant, og det må tas i betraktning når nye fosterhjem skal rekrutteres. Det er helt sikkert behov for en gjennomgang av rammebetingelsene for fosterhjem, slik Eggen bemerker i sin kronikk. Det er imidlertid må akte seg for, i streben etter å rekruttere mange nok fosterhjem, er å ty til lettvinne løsninger. En kan for eksempel ikke tillate at det stilles mindre krav til hvem som kan bli fosterforeldre!

De som skal ivareta barn som plasseres utenfor hjemmet må være gode omsorgspersoner. De må også være innforstått med at det kan oppstå mange vanskelige og såre situasjoner. Disse må de ha mot, evne og kompetanse til å håndtere i de framtidige årene de skal leve sammen med sitt fosterbarn. Jeg tror at SOS-barnebyers nye familiehus i Bergen kan være et viktig bidrag i dagens fosterhjemssatsning. Her får søsken mulighet til å bo sammen når de må flytte fra sin egen familie, og ved eventuelle brudd er det fosterforeldrene, ikke barnet, som må flytte fra huset.

gro.ulset@samfunn.ntnu.no